

Rezultatele prezentate în acest buletin se bazează pe interpretarea răspunsurilor la Chestionarul GEA de Conjunctură Economică 2/2005. Am păstrat numărul de firme respondente de la primul Buletin Industrial GEA (170 de firme). Din 170 de firme, 64.7% (110 firme) au răspuns și la primul chestionar, iar restul sunt respondenți noi. Structura respondenților după sectorul de activitate, cifra de afaceri și numărul de angajați a suferit modificări nesemnificative (detalii în nota metodologică de la sfârșit).

Chestionarul a fost administrat în perioada 4 -18 aprilie 2005. Buletinul a fost realizat de o echipă GEA formată din Liviu Voinea și Laura Simionescu, cu sprijinul colegilor Dragoș Pîslaru, Laurian Lungu, Florin Cițu, Diana Spiridon și Iulia Șerb. Buletinul Industrial GEA a fost finanțat în cadrul unui proiect mai amplu al GEA, finanțat prin programul GOF derulat de Ambasada Marii Britanii; coordonatorul acestui proiect a fost domnul Daniel Dăianu. Mulțumim Asociației Oamenilor de Afaceri din România (AOAR) pentru sprijinul acordat în realizarea bazei de date și în administrarea chestionarului.

PRINCIPALELE REZULTATE

- **Indicele GEA de încredere industrială a scăzut aproape la jumătate față de trimestrul I 2005. Acest rezultat arată o scădere a încrederii industriale, însă aceasta rămâne totuși la un nivel pozitiv (+7,4 în trimestrul II față de +14,5 în trimestrul I).**
- Comenzile acoperă în medie 4,1 luni de producție, în scădere față de 4,3 luni în trimestrul I.
- Se așteaptă o creștere mai puternică a prețurilor producției industriale decât în trimestrul precedent (creștere între 3-5%).
- Se așteaptă o reducere a numărului de angajați (soldul conjunctural este negativ).
- Cota unică este apreciată ca un fapt pozitiv (sold conjunctural +55%), dar efectele ei sunt reduse de dificultatea de a obține profit, în conjunctura actuală.
- S-a accentuat influența negativă pe care aprecierea leului o are asupra competitivității firmelor (sold conjunctural -38,8% în trimestrul II, față de -16,5% în trimestrul I).
- **Cursul mediu de schimb pe care firmele din industrie îl consideră ca fiind necesar pentru obținerea de profit (pragul de rentabilitate) este de 37 800 de lei pentru un euro.**

INDICELE GEA DE ÎNCREDERE INDUSTRIALĂ

După cum am menționat și în numărul trecut al Buletinului Industrial GEA, indicele de încredere industrială (indicele GEA) se calculează astfel:

$$\text{Indicele GEA} = (P+C-S) / 3$$

unde **P** reprezintă așteptările privind evoluția volumului producției, **C** reprezintă volumul actual al comenzilor și **S** reprezintă volumul actual al stocurilor. **P, C, și S** se calculează ca sold conjunctural (diferența dintre aprecierile pozitive și cele negative) raportat la numărul total de firme respondente.

Este o metodologie standard recomandată de OECD și folosită de Eurostat. Contribuția GEA constă în aplicarea ei pe un eșantion reprezentativ de firme din industrie și mai ales în anunțarea publică a rezultatelor și interpretarea acestora, o dată pe trimestru.

Indicele GEA de Încredere Industrială

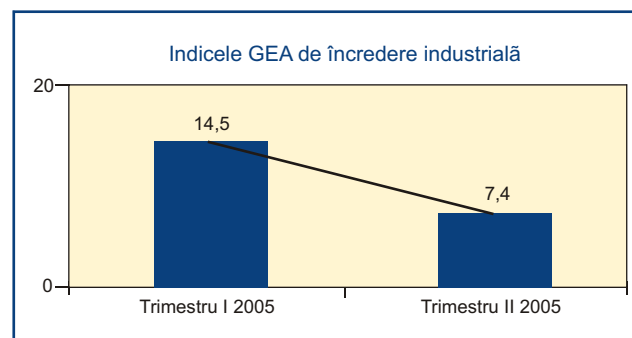
Trimestrul II 2005 = 7,4

(pe o scală de la -100 la +100)

Față de trimestrul I 2005, indicele GEA a scăzut aproape la jumătate, ceea ce arată o scădere a încrederii industriale.

Această erodare a încrederii industriale este

confirmată și de calculele altor instituții. Astfel, indicele lunar de încredere industrială calculat de INSSE pentru România a fost în luna martie 2005 de +5 (față de +6 în decembrie 2004), iar cel calculat de Eurostat pentru UE a fost în luna martie 2005 de -6 (față de -4 în decembrie 2004).

Trebuie să facem aici distincția dintre un indice negativ și unul pozitiv, dar în scădere. Indicele GEA pentru trimestrul al II-lea este în scădere, dar se menține la un nivel pozitiv. Este un rezultat mai slab în termeni relativi (față de trimestrul precedent), dar nu unul slab în termeni absoluți.

Scăderea importantă a indicelui de încredere industrială poate părea surprinzătoare în condițiile în care România a semnat Tratatul de Aderare la UE, a realizat recent o reformă fiscală în sensul reducerii fiscalității pe profit și s-a angajat să ia măsuri pentru

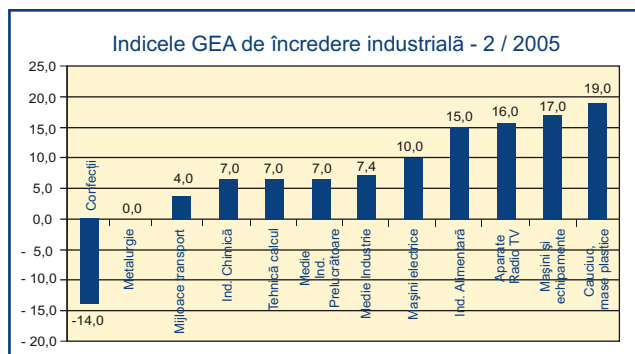
îmbunătățirea mediului de afaceri. Cum se explică atunci această scădere?

În opinia noastră, pot fi avansate unele explicații pentru scăderea indicelui de încredere industrială:

- evoluția cursului de schimb al monedei naționale;
- creșterea prețurilor la utilități;
- intensificarea concurenței pe piață, ca urmare a apropierii de intrarea în Piața Unică Comună;
- limitarea posibilității de a accesa ajutoare de stat, ca urmare a angajamentelor asumate de România privind respectarea acquis-ului comunitar;
- faptul că multe firme sunt forțate să treacă printr-o perioadă de restructurare, ca urmare a motivelor enumerate mai sus;
- nesiguranță privind sensul și durabilitatea reformei fiscale, dată fiind modificarea substanțială a Codului Fiscal în trimestrul II, la numai câteva luni după ce fusese deja modificat semnificativ;
- înrăutățirea deficitului comercial extern, care a atins în trimestrul I 2005 nivelul record de 1,5 miliarde euro.

Pe sectoare industriale, există o serie de variații importante față de primul trimestru. Astfel, industria de confecții are cele mai pesimiste așteptări, probabil ca urmare a conjuncturii nefavorabile pentru exporturi determinată de aprecierea cursului de schimb.

Un alt sector cu o pondere importantă a exporturilor în cifra de afaceri, precum tehnica de calcul, are și el un grad mai ridicat de pesimism. Metalurgia și industria chimică, două sectoare energofage, au indici sensibil mai mici decât în trimestrul precedent, probabil și ca urmare a creșterii prețurilor la utilități.

În schimb, industria de cauciuc și mase plastice, ca și industria alimentară, au așteptări mai bune, fiind situate peste medie, în trimestrul II. O explicație pentru aceste două industrii cu o pondere importantă a pieței interne în cifra de afaceri o constituie așteptările privind creșterea consumului intern, mai ales în preajma Sărbătorilor de Paște.

Sectorul de prelucrare a țiteiului nu a mai fost inclus în analiza pe sectoare, din cauza non-răspunsului de la liderul de piață. Între industriile care își păstrează nivelul de optimism exprimat în trimestrul precedent sunt: industria de mașini și echipamente, mașini și aparate electrice, aparate radio și TV.

VOLUMUL PRODUCȚIEI INDUSTRIALE

S-a confirmat previziunea noastră din Buletinul GEA 1/2005, conform căreia producția industrială va crește, dar într-un ritm mai scăzut decât în trimestrul IV 2004.

Astfel, un sold conjunctural de numai 8,2% din firme a avut creșteri ale volumului producției în trimestrul I 2005, față de 45,3% în trimestrul IV 2005. Totuși, în trimestrul II 2005, se așteaptă o creștere mai rapidă a volumului producției (sold conjunctural 43,5%). De altfel, în compoziția indicelui de încredere industrială, nu volumul producției industriale a fost principalul factor negativ, ci nivelul sub așteptări al comenzilor (sold conjunctural -20,6%).

NIVELUL COMENZILOR

Comenzile acoperă în medie la nivelul întregii industrii 4,1 luni de producție, în scădere de la 4,3 luni de producție în trimestrul I 2005. A scăzut de asemenea numărul firmelor pentru care comenzile acoperă un an de producție (11,2% în trimestrul II față de 16,5% în trimestrul I) și a crescut numărul firmelor pentru care comenzile acoperă maximum o lună de producție (38,8% în trimestrul II față de 34,5% în trimestrul I). De remarcat că, față de primul buletin GEA, deviația standard a răspunsurilor la această întrebare s-a redus (de la 4,48 la 4,42), dar a rămas ușor mai mare decât media răspunsurilor, ceea ce arată totuși o varietate mare de situații. Răspunsul la această întrebare este congruent cu Buletinul de Conjunctură BNR 4/2005, potrivit căruia cererea insuficientă (care se reflectă prin nivelul comenzilor) este principalul obstacol pentru firme.

EVOLUȚIA PREȚURILOR PRODUCȚIEI INDUSTRIALE

Așteptările din trimestrul II se referă la o creștere a prețurilor între 3-5% față de primul trimestru. Este o creștere mai mare decât cea din primul trimestru, pe care Buletinul GEA a anticipat-o corect la aproximativ 1%. Datele oficiale arată că prețurile industriale au crescut cumulativ cu 1,1% în primele două luni ale anului.

Acest rezultat este confirmat și de Buletinul de Conjunctură BNR 4/2005, unde așteptările privind creșterea prețurilor au un sold conjunctural mult mai mare decât în lunile precedente (+22%).

În primul Buletin GEA, am menționat că așteptările moderate de atunci privind creșterea prețurilor pot avea ca rezultat scăderea marjei de profit a producătorilor. Această ipoteză s-a confirmat, conform rezultatelor prezentate în continuare.

PROFITUL ȘI CIFRA DE AFACERI

	Sold conjunctural
Profit trimestrul I 2005 față de trimestrul I 2004	- 12,4%
Profit trimestrul I 2005 față de trimestrul IV 2004	- 27%
Așteptări de profit trimestrul II 2005 față de trimestrul I 2005	+ 33,5%

După cum se observă, în trimestrul I 2005, numărul firmelor care au obținut profit a scăzut substanțial atât față de trimestrul IV 2004, cât și față de trimestrul I 2004. În schimb, pe fondul așteptărilor de creștere a prețurilor la intern, și așteptările privind profitul în trimestrul II sunt mai optimiste. Acesta poate părea un

rezultat surprinzător, mai ales în contextul scăderii indicelui de încredere industrială.

O explicație poate fi aceea că firmele trec printr-o perioadă de restructurare, pe care se așteaptă însă să o traverseze cu bine într-un timp destul de scurt. Buletinul BNR 4/2005 indică și el o inversare a așteptărilor privind rata profitabilității, de la -3 în martie 2005 la +27 în aprilie 2005 (solduri conjuncturale). Profitul poate veni și din măsuri de reducere a costurilor, cum ar fi reducerea numărului de angajați (vezi secțiunea următoare).

Cifra de afaceri a crescut în trimestrul I 2005 față de trimestrul I 2004, dar numai pentru 9,4% din firme (sold conjunctural). Acest sold conjunctural redus confirmă creșterea cifrei de afaceri din industrie de numai 0,7% pe primele două luni din 2005, anunțată de INSSE.

Chiar și în aceste condiții, pentru firmele care au obținut profit, principala sursă a profitului a reprezentat-o creșterea cifrei de afaceri. Astfel, 77,6% dintre firmele cu profit în creștere au avut și cifra de afaceri mai mare. Este reflectarea unei economii de scară, cu valoare adăugată mică, în care profitul vine din cifra de afaceri; așa cum apreciam și în *GEA Annual Survey on Research, Development, Innovation and Competitiveness*, competiția în industria românească este prin preț, nu prin inovare.

NUMĂRUL DE ANGAJAȚI

Numărul de angajați pare să fi scăzut, soldul conjunctural fiind negativ pentru trimestrul I 2005 comparativ atât cu trimestrul I 2004 (-24,7%) cât și față de trimestrul IV 2004 (-15,3%). Așteptările pentru trimestrul II 2005 sunt de asemenea pesimiste, dar într-o măsură mai mică (sold conjunctural -4,7%). Acest rezultat este confirmat și de INSSE pentru perioada aprilie-iunie 2005, unde așteptările privind numărul de salariați sunt pesimiste (sold -9%), precum și de Buletinul BNR 4/2005 (sold -16%). Deși cifrele oficiale de șomaj nu arată scăderi dramatice ale numărului de angajați, dimpotrivă, toate chestionarele publicate de INSSE din luna septembrie 2003 și până în prezent arată solduri conjuncturale negative privind numărul de angajați.

Explicația poate consta în faptul că o parte dintre disponibilizați nu-și mai regăsesc locul în economia la suprafață (ci fie în străinătate, fie în economia subterană) și, după un timp, sunt scoși din evidențele de șomeri.

O altă explicație ar fi că efectele pozitive ale reformei fiscale, dacă acestea ar putea fi evidențiate prin scoaterea la lumină a economiei subterane, sunt depășite ca intensitate de efectele restructurării economice, care se manifestă prin reduceri de angajați.

Din calculele noastre, rezultă însă un aspect interesant privind comportamentul agenților economici. Astfel, trimestrul I 2005 comparativ cu trimestrul I 2004, doar 36,2% din cei care au obținut profit mai mare au crescut și numărul de angajați, în timp ce 60,8% din cei care au înregistrat o deterioare a poziției financiare au trecut la

concedieri. Același comportament și pentru trimestrul II 2005: 34,4% din cei care așteaptă profit mai mare se pregătesc să crească și numărul de angajați, dar 52,8% din cei care se așteaptă la profit mai mic (sau la pierderi) se pregătesc să opereze concedieri. Cei cu profit mai mare nu investesc decât într-o proporție minoritară în dezvoltarea activității (care implică și angajări), în timp ce majoritatea celor în dificultate financiară operează la concedieri, în loc să reducă alte costuri operaționale sau să își îmbunătățească managementul. Societatea în general este astfel făcută solidară la pierderi cu agenții economici, dar nu și la câștiguri. Totuși, trebuie să fim prudenți în a trage astfel de concluzii, după numai două trimestre de observații.

FISCALITATEA

Cota unică a fost apreciată de marea majoritate a respondenților ca un fapt pozitiv, soldul conjunctural fiind de +55,3%. Totuși, efectele cotei unice par diminuate de dificultatea de a obține profit, soldul conjunctural pentru profit fiind, după cum am menționat deja, puternic negativ, cel puțin în trimestrul I 2005.

În aceste condiții, încasările bugetare s-ar putea să fie afectate, începând cu trimestrul II 2005 (ceea ce infirmă așteptările optimiste ale firmelor cu privire la evoluția profitului în trimestrul II). De altfel, un rezultat îngrijorător este acela că doar 58,6% dintre firmele care au obținut profituri mai mari în primul trimestru 2005 (față de primul trimestru 2004) au și plătit un volum mai mare de taxe la stat în trimestrul I 2005, față de trimestrul I 2004. Aproape jumătate din firmele cu profit mai mare (41,4%) au „reușit” deci să plătească de fapt mai puține taxe la stat. Mai mult decât atât, din cei 58,6% care au plătit mai multe taxe, practic doar jumătate (sau 27,6% din total) au plătit la stat un volum de taxe mai mare cu peste 10% față de trimestrul de referință al anului trecut (deci peste rata inflației).

CODUL MUNCII

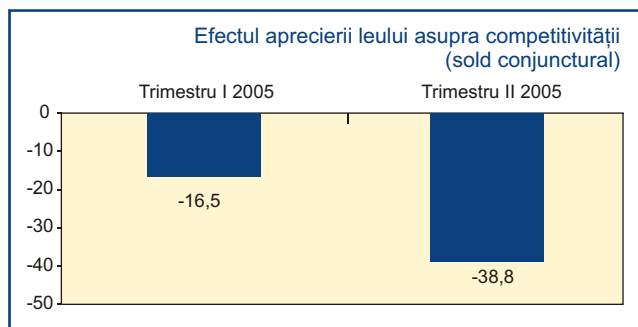
Mediul de afaceri pare clar în favoarea schimbărilor legislative propuse la Codul Muncii. 57,1% dintre firme au declarat că acestea ar spori competitivitatea firmei lor, numai 2,9% au răspuns că ar scădea competitivitatea (sold conjunctural 54,2%), iar 20,6% nu cred că ar avea vreun efect asupra competitivității. Trebuie remarcat totuși că aproape o cincime dintre firme (17,1%) declară că nu știu care sunt modificările propuse.

Găsirea unor soluții de creștere a competitivității pare de altfel necesară, în condițiile în care alți factori externi influențează negativ competitivitatea. Unul dintre aceștia este, într-o măsură tot mai mare, cursul de schimb.

CURSUL DE SCHIMB

S-a accentuat influența negativă asupra competitivității pe care o are aprecierea leului. Dacă la începutul primului trimestru, se făceau simțite efectele a numai două luni de apreciere (noiembrie și decembrie), acum se cumulează efectele a cinci luni de apreciere, incluzând perioada ianuarie-martie.

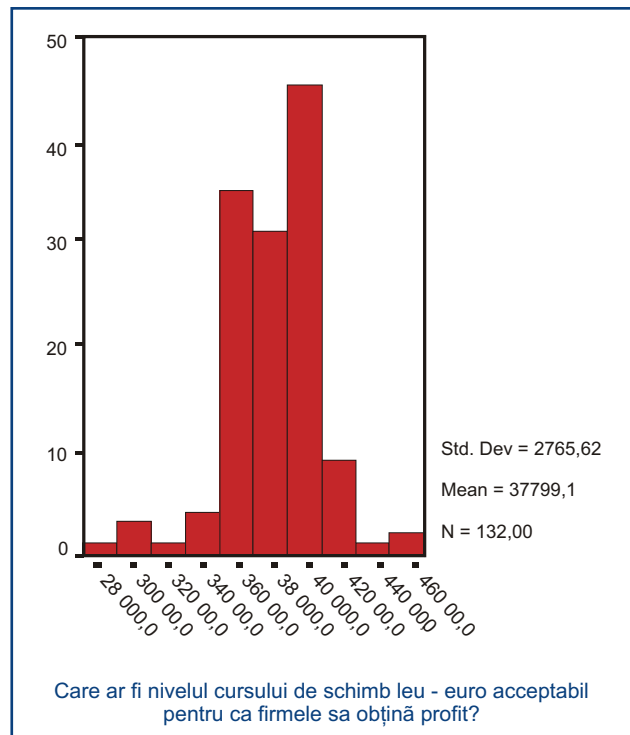
Astfel, 59,4% dintre firme au spus că aprecierea leului are un efect negativ asupra competitivității, în timp ce numai 20,6% au spus că are un efect pozitiv. Înrautățirea rezultatelor la această întrebare demonstrează faptul că firmele nu au reușit să folosească acest moment ca pe un stimulent al competitivității, așa cum unii factori de decizie în politica valutară au sperat, ci s-au afundat și mai mult. De altfel, și datele publicate de Eurostat indică pentru primul trimestru 2005 o erodare a competitivității firmelor românești chiar și pe piața internă (scăderea soldului conjunktural de la +28% la +20%).

De remarcat că 57,4% dintre firmele care au considerat că aprecierea leului a avut consecințe negative asupra competitivității au înregistrat o scădere a profitului în trimestrul I 2005, confirmând ipoteza lansată în Buletinul Industrial GEA 1/2005, conform căreia prima reacție de adaptare va consta în scăderea profitului.

O altă întrebare interesantă pe care am adresat-o s-a referit la pragul minim la care ar trebui să se situeze raportul leu-euro pentru ca firmele să obțină profit. O primă observație a fost numărul mare de firme (22,4%) care nu au știut să răspundă, indicând o lipsă periculoasă a capacității de planificare a activităților.

Analizând acum doar răspunsurile valide, rezultă, din histograma prezentată, că nivelul mediu acceptat este de 37 800 lei/euro, cu mult peste media din ultima lună.

De remarcat că nu există diferențe notabile între mediile pe sectoare industriale. Astfel, deviația standard între sectoare este de numai 240 de lei. Nivelul de 37800 pare să fie deci agreat la nivelul întregii industrii. Faptul că între acest prag de rentabilitate și nivelul actual al cursului este o diferență de aproximativ 1500 de lei, explică în parte scăderea semnificativă a indicelui de încredere industrială.

Pe de altă parte, o eventuală inversare a evoluției cursului de schimb, care nu este improbabilă având în vedere acumularea deficitului extern, ar avantaja firmele din industrie, dacă ar ajunge măcar până la pragul de rentabilitate indicat. De remarcat că acest prag de rentabilitate nu este indicat doar de exportatori, eșantionul nostru nefiind ponderat după criteriul comerțului exterior în cifra de afaceri.

NOTĂ METODOLOGICĂ

Principalele industrii din eșantion, % în total firme respondente		
	Trimestrul I 2005	Trimestrul II 2005
Ind. Mașini și echipamente	14,1	14,1
Ind. Mașini și aparate electrice	13,5	14,1
Ind. Confecții	12,9	12,9
Ind. Chimică	12,4	11,2
Ind. Alimentară	10,6	10,6
Firmele respondente, după cifra de afaceri, % în total		
	Trimestrul I 2005	Trimestrul II 2005
Sub 1 000 000 euro	22,3	21,2
Între 1 000 001 - 10 000 000 euro	47,1	51,8
Între 10 000 001 - 50 000 000 euro	22,4	21,2
Peste 50 000 000 euro	8,2	5,9
Firmele respondente, numărul de angajați, % în total		
	Trimestrul I 2005	Trimestrul II 2005
Sub 1 000 000 euro	15,3	14,1
Între 1 000 001 - 10 000 000 euro	27,6	31,2
Între 10 000 001 - 50 000 000 euro	57,1	54,7

GRUPUL DE ECONOMIE APLICATĂ (GEA)

Persoane de contact: Dragoș Pîslaru (Director Executiv) și Liviu Voinea (Director de Cercetare)

Adresa: Str. Clucerului nr. 34 Sect.1 București 011366 Tel. ++40 31 402 2675; ++40 31 402 2676 (linii RDS);
Fax ++40 21 222 5109 E-mail: office@gea.org.ro Web: www.gea.org.ro